

III.

En Brevvexling.

Uddrag af Aars Herreds Provsteretsprotokol.

Ved Provst M. Th. Wøldike.

1.

Velærværdige Hr. Proust, fornemme Ven og Velynder. Saa-
som jeg haver foresat mig at ville udi Guds Navn med første
lade mig copulere med min trolovede Kjæriste, saa vilde jeg her-
ved tjenstlig fornemme, om Deris Velærværdighed samme Copu-
lation skulle ville forrette, eller og den kunde forrettis ved Hr.
Knud, som var ved Trolovelsen, af den Aarsag vi vilde ikke
umage Prousten dermed i hans svaghed. Skeer det nu ved Hr.
Knud, vare vi vel dermed tilfreds, saasom han er paarørende,
skeer det ved Prousten, er jeg og meget vel tilfreds. Comitantes
blive vel ikke over tre à 4 par folck, saasom tidernes
Vanskelighed i slige occasioner vel kan lære at være sparsomme.
I hvilket som helst, saa vil vi ikke bebyrde nogen med at ofre,
undtagen [det] par, der kunde gaae med os op til alteret. Eders

Velærværdigheds [tancker] herudi vilde jeg gjerne ønske mig ved dette bud. Skeer det ved Hr. Knud, saa kand dog Eders Velærværdighed nyde een Discretion efter efne og leylighed, eller og det som ofres, ligesom det nu maatte Eder behage. Skeer det ved Eders Velærværdighed selv, saa skal det være mig kjært, hvad som behagis at udvælge. Iøvrigt næst ydmygst hilsen till sin Kjæreste og børn, forbliver Deris Velærværdigheds ærbødige tjenere. Aars Præstegaard d. 18de Aug. 1714.

V. Rønnebech.

Velærværdige, meget hæderlige og Vellærde Mand Hr. Hans Høyer, Sognepræst til Schivum og Giver Menigheder og Proust udi Aars Herridt, dette tjenstlig a Schivum.

2.

Paa Eders gode missive af 18de Aug. Eders og dyd-ædle Kjæristis Copulation angaaende, tjener till venligst gjenmælde, at hvis mit Embede vedkommer, som efter Ritual og Synodalier mig kand tilfalde, det skall jeg noch næst Guds Aands bistand forsiune, enten jeg er svag eller frisk, og hvis det kand falde Eders Ærværdighed og paarørende meere behageligt, at jeg Eders Brude Vielse forretter, og jeg derom timelig bliver tilmeldet, skall, Gud for alle ting, hos mig icke manquere. Skulde det herimod falde meere forlangeligt af Hr. Knud som nær paarørende at vorde copuleret (som den gode Mand mig nu beretter at have forrettet trolovelsen, dog uden min tilladelse eller Videnskab), saa skall deris egen gode forlangende herudi hos mig icke finde nogen modstand, men gjerne alleryndeligste føylighed, alteret undtagen, som jeg selv paa Embeds Vegne sammetid betiener, at det icke skulle siunis for den gemene, som jeg endten icke vilde tjene dennem saavelsom andre honeste folck paa deris Æris og Høytids dag, eller og som jeg icke vilde giøre mit Embede fyldist. Comitanterne angaaende, da skriver jeg indtet nogen for, hvor mange eller hvor faa de till deres forsamlinger vil byde, eenhver honest giør vel herudi det, som reputabelt kand være, og særdelis en Præstmand hos sig selv i sine egne Sogner, ne elusio videatur oriri neve scandalum præbeatur laico in communi. Imidlertid ønsker jeg Eder med dydzirede Kieriste ald lycke og Himmelske Velsignelse udi Eders foretagne Egteskab, og kand vi

videre herom samtalis, naar Gud vil jeg paa Mandag till skifte kommer till Aars. Hvor næst jeg forbliver Eders Ærværdigheds tjenstvilligste Ven, Hans Høyer. Schivum Præstegaard d. 18 Aug.

Ærværdige, meget Hæderlige og Vellærde Mand Hr. Wincent Rønnebeck, Sogneherre for Aars og Haubroe Menigheder, dette venligst, Aars Præstegaard.

3.

Ærværdige Hr. Proust! Eders Ærværdigheds paastaaende ved min Copulation haver jeg i min Eenfoldighed holdet for et urimeligt Paradoxum, fordi jeg meente, der var icke det ringeste diverticulum i Kongens Lov eller Ritual, hvorved det kunde have bifald, naar begge Deelee i sin rette meening maatte ret observeris, icke desto mindre, at mand icke paa nogen af Siderne skulle præcipitere Retten, enten ex ignorantia puræ negationis eller pravæ dispositionis, haver jeg derudi villet indhente Høyærværdige Hr. Biscopens sentiment, som her hos følger, hvoraf fornemmis om det Eders Ærværdighed tilkommer ex jure eller gratia. I hvilcken af delene det skall være, er det mig kjært, og behager det da Prousten selv at forrette Altar tjenisten, efterat Hand selv har forretted Copulationen, seer jeg det gjerne; forrettis begge deelee af Hr. Knud, er jeg og vel tilfreds, og kand da Prousten lade mig vide ved dette Bud, enten Hand vil tage imod een discretion paa 4 Rixdaler, eller og hand vil have hvad der falder paa alteret, det og kand skeep, endskiøndt Hr. Knud betiener det, som vilde Prousten behage at lade mig vide nogen redelighed, at jeg kunde vide mig derefter at rette. Aars Præstegaard d. 26de Septbr. Anno 1714. V. Rønnebeck.

Velærværdige, meget Hæderlige og Vellærde Mand Hr. Hans Høyer osv. osv. Dette tjenstlig a Schivum.

4.

Religiosissime D^{ne} Pastor! Følger tilbage qvittering paa de mig tilskickede Collectpenge 4 Sld. 3 $\frac{1}{2}$ 4 β , som vel venligst gienmælde paa hans mig tilskickede af Dato 26de Septbr. 1714, Hans Copulation angaaende. Da som jeg forhen derom haver tilskrevet ham min mening, siuntes mig det dermed maatte vorden nock, naar jeg hafde gifvet hannem selv vall paa hvem Hand till

Copulationen at forrette sig vilde udvælge, og kand jeg derudi tiene ham meer, og hand mig discretionerer med 6 Rixdaler — siger sex Rixdaler — skall jeg gierne afstaa alteret, saasom jeg da icke den ære saa høyt forlangede. Hvis ellers mit paastaende herudi er holdt af hannem, som han skriver, for et urimeligt Paradoxum i hans eenfoldighed, det kand jeg intet giøre ved. Jeg har seet paa Kongens Ord og Ritualen, som herudi findis klar nock, hvortil Provsternes Rettighed skall strække sig, og mere forlanger jeg icke. Vil ellers ønske Eder med Elskeligste Kieriste beste løcke og Velsignelse, nest flitigst hilsen forbliver Eders Ærværdigheds tjenstvilligste Ven Hans Høyer. Schivum Præstegd. d. 26de Septbr. 1714.

Ærværdige Hr. Vincent Rønnebech, Sognepræst osv. Dette venlig a Aars Præstegaard.

5.

Religiosissime D^{ne} Pastor, Amice Certissime. Som fornemmis, at Eders Copulation med første er berammed, og mig icke er skeet nogen resolution fra Eder paa mit sidste derom, enten I vil have mig til samme forretning eller give Discretion, og meer behageligt niude een anden, som det forsvarlig forretter, Mons. Christian Daniels Kiærste og talte med min Søn paa Nibe Marcket, at de mig till Copulationen forlangede med meer &c. Altsaa maa jeg herved ærbødigt hos Eders Ærværdighed fornemme, hvorledes med bemelte Eders Copulation skall forholdes, om I mig derfra excluderer, eller jeg til den at forrette mig skal berede, og maa dog endelig vide een final slutning, enten jeg dermed skal have mig noget at befatte, eller een anden dertill skall være bedre authoriseret. Udi mit sidste Brev herom till Eder gjorde jeg forslag efter manuduction om discretion paa 6 Rixdl., icke at jeg dermed vilde skrive Eder for, hvad I skulde ofre, men at jeg dermed vilde lade Eder forstaae, hvor gode tancker jeg havde om Intraderne ved samme forretning; men som jeg tilbage igjen nød intet svar enten skriftlig eller mundtlig, at jeg kunde vide enten forslaget fick bifald eller afslag, jeg og icke kan forstaae, at jeg mig samme forretning precario eller som noget gratuitum kan tilegne, men som det mit Embede jure efter ritualen vedkommer, som ere Brudevielse, der skeer hos

Sogne Præster selv, og end mere med Sogne Præsten selv i hans egne Kircker, da som Embedssager er icke at spille med, og jeg endelig maa have nogen tid forud til studering, om jeg Copulationen skulde betiene, bad jeg gjerne, mig herom udførlig mening med buddet tilbage maatte tilstilles. Siunis Eder, at I udi samme heller vill være mig foruden, da haver jeg og udi mit sidste derom min mening tilmeldet, at jeg staaer herudi paa Ritualens Ord. Det er icke enten for den æris eller profits skyld, jeg derved agter at søge, men mit Embedis Rætt og myndighed formaintinerer jeg, saavit Retten tillader. Skall jeg nu derfor till Copulationen mig berede eller icke, bad jeg venligst mig maa notificeres, eller og jeg niuder efter forrige forslag discretion, som jeg eder haver tilskrevet, skal det være mig behageligt, hvilken af deelene Eders Ærværdighed selv kan udvælge; og jeg næst ald løckis og velsignelsis ønske over Eders egteskab at bede, Eders tjenstfærdigste Ven Hans Høyer. Schivum Pstgd. d. 11te Octobr. 1714.

Ærv. Hæd. og Vellærde V. R. osv. Dette venligst à Aars Pstgd.

6.

Religiosissime D^{no} Preposite, Amice certissime. At jeg icke besvaret hans brev skriftelig beder jeg allerydmgst icke ilde maa optagis, jeg var derfra forhindret af en god Vens nærværelse; men at fornøye hans begjering med et skriftligt giensvar, da tilmældis hannem dette saa kortelig, at eftersom Hand i sin skrivelse melder 1. at Mons. Christians Kiærste paa Møllegaard for nogle Dage siden har forlangt Eders Ærværdighed til deris Daatters og min Copulations forretning. saa kan det vides, at mand ingen Anden venter til samme tienestis forretning uden Eders Ærværdighed, helst efterdi Eders Ærværdighed i sin skrivelse siunis at frøgte for, at en anden det icke skulle forsvarlig forrette. 2. At Eders Ærværdighed andrager sin Rett, magt og myndighed, da veed jeg meget vel, at jeg er en fremmed og fattig Mand, der saa lidet formaaer at modsige, som det skrøbelige Creatur imod hiin lupum Æsopicum; faaer derfor at tie og tacke. 3. Efterat Eders Ærværdighed har foreholdet mig sin store myndighed, vil Hand dog vide af mig, om Hand skall være authoriseret, excluderet, have det precario eller jure efter Ritualen, hvormed han

icke giort sig selv suspect, ligesom hans paastaaende skulle ickun være et axioma contingens et opinabile, hodie verum, cras falsum.

4. Eders fundament i Eders brev, angaaende at dette Brøllup er hos en Præst selv, da kan vel en halv blind see, det er icke saa, men det bliver hos en verdslig Mand i Haubroe Sogn, og at I paastaaer, det er med Præsten selv, saa kand I dog icke, siden det er icke i hans huus, drage deraf uden et conclusum ex disjuncto secundo. 5. at I forlanger icke den ære at staae for alteret, da, dersom I siger det absolute, saa har i Synd deraf, thi I maa tacke Gud og Kongen, der har giort Eder saa værdig; thi hvorom alting er, saa er dog Elizæus een meer ærværdig Mand, naar hand staaer for Herren, end naar hand gaaer bag hans forfæderis ploug; siger I det relative endten i henseende til Eder selv, at I icke forlanger den ære, fordi den Eder icke maaskee paa den sted og i den occasion tilfalder, da maa jeg sige, at I er ret billig, og jeg skulde da snart tencke, at I icke vilde præterendere det, som Eder icke vedkom; siger I det, at I udi Eders egne tancker maaskee siunis icke at være den ære værd. da maa jeg tilstaae Eder, at I er ydmyg af hiertet, naar I haver icke højere mening om Eder selv, end I bør at have; eller og om I siger det, at I icke forlanger den ære, i henseende at I derved maaskee vil kaste foragt paa mig (som siunis rimeligst), da touserer det mig ickun ganske lidet, thi jeg har nogenlunde lært at ære dem mig ære, og at foragte den mig foragter, og for resten anseer jeg en Præsts Function herudi af lige saa stoer valeur som Proustens, og den ene ratione Minist. S. i alle maade saa goed som den anden, thi jeg har seet paa disse ord: *μικροτερος μεγας, και πρωτος παυλων εσχατος*. 6. at I skriver, I icke gjør det for profitens skyld, da er det vel troligt, men som I dog melder, at I har gode tancker om Intraderne i den forretning, saa skulle fremmede snart tencke, om I dog ingen anden paroxysmum hafde, I dog mulig kunde have et Anstød af *φιλαργυρία*; men enten I gjør det for profits skyld eller icke, derom har I icke nødig at giøre nogen bekiendelse eller excuse for mig. Endelig skriver I, at I vil vide noget svar for Eders studeringers skyld; da som I skriver icke at forlange nogen Ære derved, saa har I og vel icke vidtløftige Studeringer fornøden, ellers enddog min kiæristis Moder har for længe siden talt med Eder ogsaa derom, saa dog

till overflod tilmeldis tjenstlig, at bemeldte brøllupsoffer falder d. 16. Octobr. førstkommende, da I vel er rede klokken Ni eller i det seneste klokken Ti formiddag at tage derimod, og tilligemed at forrette andet, hvad som i Eders Embede bør at forrettis ved Copulationen; discretion kand jeg icke give, men det embede I skriver at tilkomme Eder, faaer I da og at forrette; Spartam nactus es, hanc ipse orna. Allersidst melder I, at I da vil maintainere Eders Myndighed, hvilket er mig kiært, thi jeg veed, det da bliver forsvarligt, ne elusio videatur, neve scandalum præbeatur, vel potius detur laico in communi. Copulations zeddel skall icke manquare. Dette er da kortelig min meening, som I har begiert om Eders brev med videre. Nest ald løckis og Velsignelsis tilønskning. Forbliver Eders Ærværdigheds tjenstvilligste Ven V. Rønnebech. Aars Pstgd. 11te Octob. 1714.

Ærværdige, meget Hæderlige og Vellærde Mand Hr. H. H. venligst à Schivum Pstgd.

7.

Hæderlige Hr. Vincent Rønnebech! Jeg bær stor medlidenhed over Eders passioner ved mit sidste Brev, som jeg fornemmer I derved er bleven i Eders svar nu Græsk, nu Latinsk, nu Dansk, nu som et skrobelig Creatur i Æsopi fabler, nu som en Giæck i eders egne tancker, idet I vil mene, Jeg skulle giøre nogen bekendelse eller excuse for Eder for det, som hos mig var aldrig enten tenckt eller giort, icke desmindre finder jeg dog Eder af Eders egne opinioner saa graveret, at icke end den gode gamle Elisæus er bleven i roe i sin grav, fordi han kan have gaaet ved sine forfædris ploug, naar muligt Eders egne Forfædre for Eder kand have giort det samme, og da maatte det her hedde: turpe doctori &c. Andet af Eders honeste skrivelse holder jeg latterligt at besvare, men maa staae paa sin ansvar till en anden tid in seqvestro, thi jeg mercker noch, at I seer intet vel i disse Dage, men Eders judicium maa være distractum in disjuncto secundo, som er Eders egen terminus; allene det vil jeg have Eder denne Gang tjenstligst insinuered, at Eders befaling till mig om Copulationen og Altiertieneste skall till forlagde tid, næst Gud, som skyldigst efterleves, og skall I icke frygte for nogle insolencer ved forretningen, dersom I selv kan blive taalig,

thi har I lært at ære den Eder ærer, og at foragte den Eder foragter, hvilcken sidste lærdom I maa have for Eder selv, da har jeg lært at elske dem mig ærer, og at ære dem mig foragte. Jeg er icke af den tancke at betale ondt med ondt, men ellers vil jeg vente Eders Copulations Zeddel till mig god betids saa vel og Egteskabs Zeddel eller Cautionister for Eder efter forordningen, at icke noget hinderligt imod forhaabning skulde paafalde. For resten lever jeg med beste ønske Eders Ærværdigheds tjenstvilligste H. Høyer. Schivum Pgd. d. 13de Octob. 1714.

Ærv., meget Hæderlige og Vellærde Mand Hr. V. R. osv.
det venligen à Aars Pgd.

8.

Hæderlig Hr. Hans Høyer! jeg bær icke mindre forundring over den Pleonasmum, som Eders Brev haver af idel importunitet, at I ere i medlidenhed over mine passioner, da jeg i mit brev till Eder haver intet skrevet uden det, som efter Eders egen begiering var min meening om Eders paastaaende, og det i saa høflige terminis, som Eders første brev till mig kunde meritere; icke desto mindre, siden de andre hæderlige Herredsbrødre vil icke lade sig ride af Eder, fornemmer jeg, at I vil prøve, om der er noget Asen hos mig, det I, om I var Bileam, herefter kunde ride paa. I Begyndelsen paa Eders Brev kommer I mig for udi en Løvehud, da I, gravered af opinioner, siunis at ville forskrecke mig, men som jeg seer, I hvercken kan fordrage Græckisk eller Latinsk, maa I selv dømme, om der under icke vel kunde være Eselet af Æsopi fabler. Jeg fornemmer og, at Eders tancker blandt andet deris pillegrimsgang har været ved Elisæi grav, og maa jeg vel troe, at om Eders Been hafde været halvdøde, de der maatte have faaet nyt Liv, siden I udi saadan Gesvindighed kunde komme derfra og til Siælland till mine forfæder og besee deris ploug; Eders Journal udviser vel, at I paa reysen icke haver været otiosus spectator. Kiære, siger mig derfor: hvad fattis Eder hos mine Forfæder? Vil I og have noget fra dem, da faaer I at søge dem ved deris forum, thi I er icke deris Proust, og de icke heller i Eders Herridt; dog at luctere med de døde er lige saa lidet Eders Provste-Embede som at skrive pasquiller till mig; jeg haver aldrig tenct paa Eders forfæder, og kommer mig icke

ved enten de gick ved ploug eller drog i ploug, kunde I derfor magelig lade været at bryde eders hoved med mine og lade dem og mig være i roe. Vil I endelig vide hvo de vare, da kand jeg lade Eder vide det, at de vare ærlige og der iblant hæderlige og ædruelige Præstemænd, og vil I tale meer derom, da maa det her hedde: Turpe est Nugatoris. At I beklager, Eders judicium er blevet ridiculum, kand jeg vel tilstaae Eder, thi jeg haver aldrig hørt nogen Idiot, mindre nogen Proust at statuere, at et menneskes judicium er i hands øyen; troer og icke det er hos nogen, uden det maa være hos Eder, og da maa vist Eders fem Sind være saa distraheret, at I loco visus har faaet blindt judicium, eller og Eders øyen og judicium maa begge være borte, siden I siger, I har mercket, at jeg icke seer vel i disse Dage, da jeg kan bevidne med mange Vidnisbyrd, at Eders Juul Mercker heri slaar feyl, og mon I vel tencke, at jeg i nogen fuldskab skulle være falden saa nær ved Ilden, at min siun derover skulle have taget skade? I fremfører noget, som I kalder distractum in disjuncto secundo, hvilcket I siger er min egen Terminus, da dog I aldrig kand bevise, jeg har sagt eller skrevet den terminum, som I vel selv haver ført med Eder fra de dødes grave, som I udi Eders brev taler om, men jeg haver sagt, at Eders paastaaende var ei conclusum ex disjuncto secundo, hvilcken terminus er vel Eder, som en velseendis Mand, icke ubevist, og veed I icke, hvad det er, saa vil jeg vise Eder den berømmelige Logicum, som den haver. Endelig skriver I, jeg skulle være taallig, da skal jeg nock blive taallig, vil I ickun icke blive slet taabelig, og skulle I blive for bidsig i Eders nidkiærhed, vil jeg heller ønske Eder en tenesum, end at den gyldne aare, hvoraf de eloquencer flyder, der maa smage Eder selv best, skulle faae formegen luft. Copulations Zeddel skall I faae, naar vi samlis, det er dog ingen liber Canonicus, hvoraf I kan bevise Eders velseende skarpsindighed; Ægteskabs Zeddel skall I og faae, naar I siger mig, hvilcken Præst jeg skal løse den fra, thi maaskee jeg skall have den der, hvor I fick Eders; Cautionister angaaende, da haver jeg nu været i Herred med Eder paa andet aar, saa I vel selv bedst veed, om jeg er gift eller icke. Vil derfor sluttende bede, I lader mig vide med dette bud, om I vil komme eller icke, paa det jeg maa være vis paa, hvorefter jeg kand

rette mig, i det øfrige vil og bede, jeg maa være i Fred for Eders unyttige Breve, saa haver I ickun at befale, saasom jeg da er tjenstvillige V. Rønnebech. Aars Præstegaard d. 15de Octobr. 1714.

Ærværdige, meget Hæderlige og vellærde Mand Hr. H. H.
Dette venligen à Schivum.

9.

Vel ærværdige Hr. Vincent Rønnebech! Paa Eders Brev af Dato 15. October sidst, nu mig d. 16. October først indkommen, veed I vel selv jeg icke kan have tid at svare vidtløftig i den hast, at det icke skall heede, jeg er paa en pillegirmsreyse, og een Nugator derom faae noget at snakke, det skall alt sammen blive paa ansvar till en anden tid med det forrige; ellers skall jeg komme till Eder saa snart jeg nu snarist kand, saasom jeg fornemmer det icke andet maa være. For resten lever jeg næst beste ønske Eders Velærværdigheds ringe tiener Hans Høyer. Schivum Præstegaard d. 16de Octbr. 1714.

Meget ærværdige, hæderlige og vellærde unge Mand Hr. V. Rønnebech. Dette venligst à Aars.

Af denne Brevvexling fremgik en Stævning og Contra-stævning for Provsteretten, som efter Biskoppens Anordning af 24de October administreredes af Eggert Nielsen Bilenberg, Præst i Veggerby, som Sætteprovst, og holdtes i Blære Kirke fra og til mellem d. 23de November 1714 og 12te Februar 1715. De gjensidige Klagepunkter løb op til over 40! Sidstnævnte Dato fældedes endelig følgende Dom:

Saasom af de i Retten producerede Documenter befindis, at ærværdige Hr. V. Rønnebech haver i sine skrivelser præjudiceret Prousten velærværdige Hr. Hans Høyer, saa kiendis ærværdig Hr. V. R. at gjøre Prousten her for Retten Erklæring og at betale till fattige Præste-Enker i Viborg Stift til første Synodum Vernalen otte Rixdaler, og Prousten i henseende till hans Skrivelse af dato 13. Octb. 1714 at betale til bem^{te} Synodum till fattige Præste-Enker i Viborg Stift: 6 Rixdaler. Processens bekostning paa begge Sider ophæves.
